

Degefe Kebebe Gemechu

WALKA Z BIEDĄ, KORUPCJA I PRIORYTETY OBRONNOŚCI. DYLEMATY WSPÓŁCZESNEJ AFRYKI

FIGHTING POVERTY, CORRUPTION AND PRIORITY OF DEFENCE: THE DILEMMA OF CONTEMPORARY AFRICA

Afryka jest jednym z najbogatszych kontynentów pod względem zasobów naturalnych. Jednak jej społeczeństwo należy do najbiedniejszych. Ta bieda wynika z wielu czynników, głównie ze złego zarządzania państwem. Jest to kontynent, w którym klasa rządząca cieszy się luksusowym życiem, a zwykli obywatele głodują. Wyniki badań pokazują, że Afryka rocznie traci 148 mld USD z powodu korupcji. Majątek narodowy przez wielu przywódców jest traktowany jak własność prywatna. Najważniejszym zadaniem rządzących jest maksymalne przedłużenie okresu swojego panowania i pilnowanie własnego interesu. Nakład na rozwój kompleksowego systemu bezpieczeństwa przez umacnianie wojska, policji czy służb bezpieczeństwa staje się priorytetem. Korupcja polityczna i wydatki na cele wojskowe pośrednio lub bezpośrednio mają negatywny wpływ na zwalczanie biedy w Afryce. W wielkiej mierze odpowiedzialność za pogłębienie ubóstwa ciąży nie tylko na przywódcach ale również na systemie bankowych państw zachodnich współpracujących i przechowujących pieniądze kradzione przez przywódców Afryki.

Praktycznie, działanie wielu przywódców pokazuje, że złożone deklaracje walki z ubóstwem w ostatnich dekadach, wydają się nie-realne. Wyludzanie zasobów naturalnych, jak i majątku skarbu państwa dla własnych celów, jest poważnym hamulcem rozwoju już od ery postkolonialnej. Ten artykuł, na przykładzie niektórych państw Afryki, podejmuje próbę analizy związków między biedą, korupcją polityczną i priorytetami ekip rządzących – rozbudowa i umacnianie mechanizmów zabezpieczania dotychczasowego systemu z ignorowaniem celów społecznych.

Korupcja

W różnych środkach masowego przekazu takich jak gazety, radio i telewizja często nagłaśniano jest problem biedy w Afryce. Natomiast brak w nich informacji na temat udziału systemów bankowych i instytucji finansowych usytuowanych w państwach bogatych. Przyciągają one setki milionów USD amerykańskich skradzionych z biednych państw przez skorumpowanych liderów Afryki, co należy zaliczyć jako jedną z przyczyn ubóstwa.

Według lorda Aikinsa Adusei, systemy bankowe w niektórych państwach zachodnich, szczególnie w Szwajcarii, Francji, na Wyspie Jersey w Wielkiej Brytanii, Luksemburgu, Liechtensteinie, Austrii, USA i w innych państwach, przyjmują pieniądze bez sprawdzania źródła pochodzenia, co również sprzyja interesom skorumpowanych przywódców Afryki.

Źródła ONZ potwierdzają, że rocznie około 148 mld USD, ukradzionych przez elity polityczne i najwyższych urzędników państwowych Afryki, trafia do banków europejskich i Ameryki Północnej. Ten „raj” dla skorumpowanych, przez wiele lat pozostaje tajemnicą. Paradoxem jest to, że państwa zachodnie, dla których ta sytuacja z kolei nie jest żadną tajemnicą, tolerują tego typu działania i na to odpowiednio nie reagują, jednocześnie tocząc dyskusje o ubóstwie i pomocy dla Afryki.

Rzeczywistość pokazuje że środki finansowe, kradzione i wywożone przez przywódców niektórych państw Afryki, są dużo większe niż pomoc rozwojowa udzielana przez państwa zachodnie. Wykazanie rozmiaru korupcji w Afryce w poszczególnych państwach jest trudnym zadaniem z powodu zacierania śladów tego typu działań przez sprawców. Możliwe jest jednak częściowe przedstawienie niektórych najbardziej skorumpowanych przywódców tego kontynentu oraz sum skradzionych przez nich pieniędzy.

Prezydent Nigerii, Sani Abacha¹ w okresie swojego panowania od 1993-1998 roku, oficjalnie wyłudził od skarbu państwa 4 mld USD, natomiast według nieoficjalnych danych od 12 do 16 mld USD. Po jego śmierci w 1998 roku, organy śledcze z Nigerii, Europy i USA wykryły aż 130 kont bankowych, gdzie prezydent S. Abacha ukrył ukradzione publiczne pieniądze. Ogromne sumy o wysokim znaczeniu dla rozwoju kraju i walki z biedą trafiły na konta osobiste prezydenta S. Abachy w następujących bankach, głównie w państwach zachodnich²: Grupa Banków Australii i Nowej Zelandii, ANZ, Oddział w Londynie; ANZ, Nowy York; ANZ, Frankfurt; Bank Len, Zürich; Bankers Trust Company, Londyn; Bankers Trust Company, Frankfurt; Bankers Trust Company, Nowy York; Banque Barring Brothers, Genewa; Bank Liechtenstein A. G., Vaduz; Barclays Bank, Nowy York; Barclays Bank, Londyn; Banque Edouard Constant, Genewa; Banque Nationale de Paris, Genewa; Banque Nationale de Paris, Londyn; Banque Nationale de Paris, Basle; Citibank N. A. Londyn; Citibank N. A. Nowy York; Citibank N. A. Luxembourg; Citibank Zurich; Credit Lyonnais, Nowy York; Credit Suisse, Nowy York; Credit Suisse, Genewa; Credit Suisse, Zurich; Deutsche Morgan Grenfell, Jersey; FIBI Bank (Schweiz) A. G., Zürich; First Bank

¹ Zob. N. Kofele-Kale, *The International Law of Responsibility for Economic Crimes: Holding State Officials Individually Liable for Acts of Fraudulent Enrichment*, Ashgate Publishing, Aldershot 2006, s. 193-194.

² A. Adusei, *Hiding Africa's Looted Funds: Silence of Western Media*, <http://www.modernghana.com/news/207688/1/hiding-africas-looted-funds-silence-of-western-med.html> [15.10.2010].

of Boston, Londyn; Goldman Sachs and Company, Zurich; Gothard Bank, Genewa; LGT Liechtenstein Bank, Vaduz; Liechtenstein Landesbank, Vaduz; M. M. Warburg and Company, Luxemburg; M. M. Warburg and Company, Zurich; M. M. Warburg and Company, Hamburg; Merrill Lynch Bank, New York; Merrill Lynch Bank, Genewa; Midland Bank, Londyn; National Westminster Bank, London; Paribus, London; Paribus, Genewa; Royal Bank of Scotland, Leeds; Standard Bank London Limited, Londyn; UBS AG, Zurich; UBS AG, Genewa; Union Bancaire Privee, Genewa; Union Bancaire Privee, Londyn; Odział Londyn; Verwaltungs und Private Bank A. G., Vaduz.

W okresie od 12 listopada 1993 do 1998 roku, prezydent S. Abacha obrabował skarb państwa na niespotykaną skalę. Z centralnego banku nigeryjskiego dokonywał przelewów walut obcych na prywatne konta, które zakładał w różnych bankach zachodnich. Tylko w dniu 25 marca 1994 roku, S. Abacha zrealizował przelew w wysokości 37,6 mln USD z centralnego banku nigeryjskiego na własne konto. Ismaila Gwarzo, bliski współpracownik prezydenta S. Abachy, zeznając w sprawie korupcji m.in. stwierdził, że jakoby częściowo on sam wysyłał swoich przedstawicieli do banku, żeby przygotować transfer w wysokości 456 mln USD oraz 232 mln GBP na rzecz prezydenta Abachy, wskazując konkretny termin realizacji przelewu³:

- luty 1995 – 4 mln USD i 2 mln GBP;
- 8 lipiec 1995 – 5 mln USD i 2 mln GBP plus 2 mln GBP w formie czeków podróżnych;
- 29 grudnia 1995 – 5 mln USD;
- 28 marca 1996 – S. Abacha zażądał wypłaty 5 mln USD i 3 mln GBP, ale z powodu braku walut obcych w banku centralnym wypłacono mu tylko 3,8013 mln USD; z tego powodu był bardzo zdenerwowany, lecz w końcu otrzymał te pieniądze;

³ *National Integrity Systems Transparency International Country Study Report Nigeria 2004*, http://info.worldbank.org/etools/ANTIC/docs/Resources/Country%20Profiles/Nigeria/TransparencyInternational_NIS_Nigeria.pdf [15.10.2010].

- 29 maja 1996 – S. Abacha zażądał 5 mln USD i 5 mln GBP; z powodu braku waluty brytyjskiej wydano mu 12,5 mln USD;
- 20 czerwca 1996 – 30 mln USD i 5 mln GBP;
- 20 sierpnia 1996 – 30 mln i 15mln GBP;
- 24 września 1996 – 50 mln USD;
- 30 września 1996 – 50 mln USD i 3 mln GBP;
- 14 października 1996 – 5 mln USD;
- 11 listopada 1996 – 5 mln USD i 3 mln GBP;
- 18 lutego 1997 – 6 mln USD;
- 28 lutego 1997 – 3 mln USD;
- 3 marzec 1997 – 3,27 mln USD;
- 6 marca 1997 – 1,21 mln USD;
- 22 kwietnia 1997 – 60 mln USD;
- 28 kwietnia 1997 – 60 mln i 30 mln GBP;
- 30 czerwca 1997 – 4,9 mln USD;
- 9 lipca 1997 – 5 mln USD i 2 mln GBP;
- 8 sierpnia 1997 – 10 mln USD;
- 18 października 1997 – 12,3 mln USD;
- 21 października 1997 – 5,88 mln GBP;
- 23 października 1997 – 14,76 GBP;
- 29 października 1997 – 11,76 mln GBP;
- 14 listopada 1997 – 10 mln USD;
- 26 listopada 1997 – 24 mln USD;
- 10 grudnia 1997 – 24 mln USD;
- 18 grudnia 1997 – 6,15 mln GBP.

Lista skorumpowanych prezydentów i wysokich urzędników Nigerii, którzy „ograbili” skarb państwa jest długa. Poniżej przedstawione są skradzione pieniądze przechowywane w czterech bankach zachodniej Europy⁴.

⁴ Źródło: <http://ojombo.com/v2/2010/10/03/looted-money-discovered-in-foreign-banks>; *National Integrity Systems Transparency International Country Study Report Nigeria 2004*, <http://info.worldbank.org/etools/ANTIC/docs/Resources/Country%20Profiles/Nigeria/TransparencyInternational> [15.10.2010].

Tabela 1

Prezydenci i najwyżsi urzędnicy Nigerii, którzy mieli prywatne konta bankowe w Londynie, Szwajcarii, USA i w Niemczech

Imię i nazwisko prezydentów Nigerii (posiadacze konta)	Londyn (GBP)	Szwajcaria (USD)	USA (USD)	Germany (DEM)
Ibrahim Babangida	6,25 mld	7,41 mld	2,00 mld	9,00 mld
Abdulsalami Abubakar	1,31 mld	2,33 mld	–	800 mln
Mike Akhigbe	1,24 mld	2,42 mld	671 mln	1,00 mld
Jerry Useni	3,04 mld	2,01 mld	1,01 mld	900 mln
Alh Ismaila Gwarzo	1,03 mld	2,00 mld	1,3 mld	700 mln
Alh Umaru Dikko	4,5 mld	1,4 mld	700 mln	345 mln
Paul Ogwuma	300 mln	1,42 mld	200 mln	500 mln
Sani Abacha	9,01 mld	4,09 mld	800 mln	3,01 mln
Mohammed Abacha	300 mln	1,2 mld	150 mln	535 mln
Abdulkadir Abacha	700 mln	1,21 mld	900 mln	471 mln
Alhaji Wada Nas	600 mln	1,32 mld	–	300 mln
Tom Ikimi	400 mln	1,39 mld	152 mln	371 mln
Dan Etete	1,12 mld	1,03 mld	400 mln	1,72 mld
Don Etibet	2,5 mld	1,06 mld	1,06 mld	361 mln
Al Mustapha	600 mln	1,001 mld	–	210 mln
Anthony Ani	2,9 mld	1,09 mld	360 mln	1,66 mld
Bashir Dalhatu	2,3 mld	1,001 mld	161mln	1,43 mln
Mohammed Wushshi	700 mln	1,301 mld	–	–
Alhasan Adamu	300 mln	200 mln	700 mln	–
T.Y. Danjuma	300 mln	200 mln	700 mln	–
Shaya Bamayi	120 mln	800 mln	–	–

Źródło: <http://ojombo.com/v2/2010/10/03/looted-money-discovered-in-foreign-banks/> [23.10.2010].

Należy pamiętać, że ta lista nie odzwierciedla rzeczywistej kwoty pieniędzy skradzionych z Afryki przez sprawujących władzę przywódców. Dane z różnych źródeł mogą być sprzeczne, w następnych latach mogą ulec dalszym zmianom aż do stwierdzenia faktycznych

rozmiarów sum skradzionych i wywożonych przez przywódców afrykańskich.

Jednym ze sposobów prania brudnych pieniędzy jest bezpośrednio lub pośrednio prowadzenie wielkiego biznesu przez partię rządzącą.

Etiopska gospodarka jest kontrolowana przez partię rządzącą, właściwie rebeliantów, którzy przejęli władzę w 1991 roku. Wówczas legalnie zarejestrowali firmę o nazwie REST, która była ich zapleczem finansowym. Cztery lata po przejściu władzy w Etiopii firma ta zmieniła nazwę na EFFORT (*Endowment Fund for the Rehabilitation of Tigray*), zmieniając się w imperium biznesu należące do ludzi władzy⁵. Kapitał początkowy tej firmy szacuje się na 2,7 mld birr (wtedy było to trochę mniej niż 1 mld USD).

Firmy należące do partii rządzącej kontrolują wszystkie strategiczne sektory gospodarcze, m.in.: rolnictwo, systemy bankowe, wydobywanie zasobów naturalnych, import i eksport, budownictwo, ubezpieczenia, komunikację i wszystkie inne ważne dziedziny biznesu. To wszystko jest kontrolowane przez TPLF (*Tigray Liberation Front*) partię reprezentującą grupę etniczną Tigraj.

Bank Światowy i inni obserwatorzy określają takie działanie jako niewłaściwe. Paranie się rządzących biznesem na taką skalę ma negatywny skutek społeczny. Biznes jest upolityczniony i tworzy tendencje dyskryminujące. Ci, którzy są związani z partią rządzącą, mają uprzywilejowany dostęp do kontraktów, pożyczek, zniżek podatkowych, załatwiania spraw administracyjnych i wielu innych preferencji. Inni nie mają takiej możliwości.

⁵ E. Poluha, *The Power of Continuity: Ethiopia through the Eyes of its Children*, Nordic Africa Institute, Uppsala 2004, s. 186.

Tabela 2

Spółki i firmy należące do partii rządzącej (Front Wyzwolenia Tigrzaj)

Spółki z kapitałem inwestycji od 20 000 000 mln Birr				
Nazwa Firmy/Spółki	Rok (według Kalendarza Etiopskiego)	Kapitał początkowy	Siedziba	Prezes spółki
1	2	3	4	5
Selam Transport	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Arkebe Ekubay
Segel Construction	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Araya Zerihun
Mega Net Corp	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Alemseged Gebreamlak
Hitech Park Axion Association	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Shimelis Kinde
Fana Democracy plc	1995	6 000 000 Birr	Mekele	Negash Sahle
Express Transit	1995	10 000 000 Birr	Mekele	G/selassie Gidey
Ethio Rental Axion Association	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Atkilit Kiros
Dilate Brewery	1995	15 000 000 Birr	Mekele	Kahsay Tewolde Tedla
Dessalegn Caterinary	1995	15 000 000 Birr	Mekele	Dr Maru Erdaw
Addis Consultancy House	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Sibhat Nega
Birhane Building Construction	1995	10 000 000 Birr	Mekele	Bereket Mazengiya
Spółki z kapitałem inwestycji od 20 do 49 mln Birr				
Sheba Tannery Factory Axion Assoc.	1995	40 000 000 Birr	Wukro	Abadi Zemu
Meskerem Investment	1995	40 000 000 Birr	Axum	Tewodros Ayes Tesfaye
Africa Insurance Axion Association	1995	30 000 000 Birr	A.Ababa	Yohannes Ekubay

cd. tabeli 2

1	2	3	4	5
Global Auto Sparepart	1995	26 000 000 Birr	A.Ababa	Teklebirhan Habtu
Experience Ethiopia Travel	1995	26 000 000 Birr	Mekele	Tony Hiki
Addis Engineering Consultancy	1995	25 000 000 Birr	A.Ababa	Arkebe Ekubay
Hiwot Agriculture Mechanization	1995	25 000 000 Birr	Mekele	Yohannes Kidane
Berhe Chemical Axion	1995	25 000 000 Birr	Mekele	Abadi Zemu
Rahwa Yebequina Fiyel Export	1995	25 000 000 Birr	Mekele	Yassin Abdurahman
Star Pharmaceuticals	1995	25 000 000 Birr	Mekele	Arkebe Ekubay
Tesfa Livestock	1995	20 000 000 Birr	Mekele	Yohannes Kidane
Spółki z kapitałem inwestycji od 50 000 000 mln Birr				
Almedan Garment Factory	1995	660 000 000 Birr	Mekele	Abadi Zemu
Mesfin Industrial Company	1995	500 000 000 Birr	Mekele	Arkebe Ekubay
Mesob Cement Factory	1995	240 000 000 Birr	Mekele	Abadi Zemu
Almeda Textile Factory	1995	180 000 000 Birr	Mekele	Abadi Zemu
Sur Construction	1995	150 000 000 Birr	A.Ababa	Arkebe Ekubay
Trans Ethiopia	1995	100 000 000 Birr	Mekele	Shimelis Kinde
Dedebit Saving & Loan	1995	60 000 000 Birr	Mekele	Atkilit Kiros
Ezana Mining Development	1995	55 000 000 Birr	A.Ababa	Tewodros H. Berhe
Addis Pharmaceuticals Production	1995	53 000 000 Birr	A.Ababa	Abadi Zemu
Tana Trading House Axion Association	1995	50 000 000 Birr	A.Ababa	Sibhat Nega

Źródło: *EFFORT and The TPLF Business Empire*, http://www.ginbot7.org/Statement/Effort_TPLF_business_Empire.htm [20.10.2010].

Sumy wykazane w tabeli są kapitałami początkowymi, natomiast obecnie przewiduje się, że są zwiokrotnione. Istnieje również wiele innych firm działających na rynku, należących do ludzi rządzących. Ich kapitał początkowy nie był znany, m.in. Dashen Beer Factory, Saba Emnebered, Express Ethio Travel Service, Guna Trade Services, Tigray Development PLC, Biftu Dinsho, Computer Networking Technology, Oromia Credit Bank, Adwa Flour Factory, Trans Ethiopia, Sebhat Nega PLC, Dima Honey Processing plant, Aberdele Animal Export Company, Maichew Particle Board, Zeleke Agricultural, Mechanization PLC, Tikur Abbay Transport, Beruk Tesfa Plastic, Shala Advertisement, Wegagen Bank, Walta Industry, National Geo-Textile, Alage Forest Products, Martha poultry. Łącznie sześćdziesiąt sześć najważniejszych firm w kraju jest własnością grupy etnicznej Tigray (kontrolujących aparat władzy w kraju)⁶.

W maju 1997 roku, francuski tygodnik opublikował i ujawnił skradzione publiczne aktywa przez przywódców następujących państw afrykańskich:

- prezydent Sani Abacha (Nigeria) – 20 mld USD⁷,
- prezydent H. Boigny (Wybrzeże Kości Słoniowej) – 6 mld USD,
- prezydent Mobutu Sese Seko (Zair) – 4 mld USD,
- prezydent Ibrahim Babangida (Nigeria) – 5 mld USD,
- prezydent Mousa Traore (Mali) – 2 mld USD,
- prezydent Henri Bedie (Wybrzeże Kości Słoniowej) – 300 mln USD,
- prezydent Denis N'guesso (Kongo) – 200 mln USD,
- prezydent Omar Bongo (Gabon) – 80 mln USD,
- prezydent Paul Biya (Kamerun) – 70 mln EUR,
- prezydent Haile Mariam (Etiopia) – 30 mln USD,
- prezydent Hissène Habré (Czad) – 3 mln USD.

⁶ *EFFORT and The TPLF Business Empire*, <http://abbaymedia.com/News/?p=2683> [22.10.2010].

⁷ Istnieje rozbieżność między danymi dotyczącymi wyłudzonych przez prezydenta S. Abachę pieniędzy, a także innych przywódców. Ta różnica wynika ze względów trudności ustalania przez różnych badaczy dokładniej kwot skradzionych pieniędzy.

Dalsze badania wskazują kolejnych przywódców – milionerów i miliarderów. Do tego grona można zaliczyć byłego prezydenta Liberii Charlesa Taylora, prezydenta Gabassinga Eyademy z Togo, byłego dyktatora Ghany Jerry'ego Rawlingsa Johna i zmarłego prezydenta Liberii Samuela Doe a także wielu innych, byłych i nadal sprawujących władzę przywódców i przedstawicieli rządów w Afryce⁸.

Były prezydent Tanzanii Frederick Chiluba został oskarżony o korupcję⁹. Jednym z głośnych dowodów w sprawie był zakup jaki zrobił podczas swojego pobytu w Genewie. W jednym ze sklepów mody wydał jednorazowo 500 tys. USD, m.in. kupił krawaty, piżamy i ponad 100 par butów. W tym czasie jego pensja nie przekraczała 10 tys. USD miesięcznie¹⁰.

Prezydent Gabonu Omar Bongo był jednym z najbardziej skorumpowanych przywódców. Gabon jest małym krajem z 1,4 mln mieszkańców. Po czterech dekadach eksportu ropy naftowej, za miliardy USD, dochód PKB na jednego mieszkańca nie przekracza 2 dolary dziennie¹¹.

Przez 41 lat panowania O. Bongo bezwstydnie dokonywał grabieży majątku narodowego, przede wszystkim dochodu z ropy naftowej. O. Bongo traktował Gabon jak prywatną posiadłość. Uważał, że wszystko co znajduje się wewnątrz granic tego państwa należy do jego majątku osobistego. Dochód z rezerwy ropy naftowej szacowany na 2,5 miliarda baryłek był gwarancją jego władzy. Bongo był jednym z najbogatszych ludzi na świecie. Według Transparency International był on właścicielem 33 nieruchomości w Paryżu i Nicei

⁸ \$140 billion stolen from Africa, http://kenya.rcbowen.com/talk_old/view-topic.php?id=149386 [27.10.2010]; K. Hinterseer, *The Political Economy of Money Laundering in a Comparative Legal Context*, Kluwer Law International, New York 2002, s. 61.

⁹ *Zambia's Ex-President Chiluba Acquitted*, <http://www.thefirstpost.co.uk/52393,news-comment,news-politics,zambias-ex-president-frederick-chiluba-acquitted> [27.10.2010].

¹⁰ *Africa Reportedly Loses Annually 25% of the Total GDP« to Corruption*, http://www.biyokulule.com/view_content.php?articleid=2312 [27.10.2010].

¹¹ *Omar Bongo- Gabon's Ruler For Decades*, <http://allafrica.com/stories/200906150377.html> [30.10.2010].

o łącznej wartości przekraczającej 125 mln GBP. Natomiast władze amerykańskie wykryły 86 mln GBP na jego koncie w Nowym Jorku. Dał wyłączność francuskiej spółce naftowej Elf-Aquitaine, uprzywilejowanej w eksploatacji złóż ropy Gabonu, w zamian za gwarancję bezpieczeństwa ze strony Francji. Zaprzyjaźnił się z kolejnymi prezydentami Francji, przede wszystkim z Valerym Giscard d'Estaing i Jacques'em Chirakiem¹².

W 2007 roku O. Bongo kupił w Paryżu nieruchomości za 26 mln USD. W tym samym roku za 25 mln USD kolejne nieruchomości. Nieruchomości te oficjalnie zostały zakupione przez dwóch synów O. Bongo: Omara Denis i Yacine Queenie, którzy byli w tym czasie w wieku 13 i 16 lat. O. Bongo, który zdobył władzę 7 lat po odzyskaniu niepodległości, przez cały okres swego panowania wykorzystał majątek narodowy na swoje luksusowe życie. Natomiast Gabon, jeden z najbogatszych pod względem zasobów naturalnych kraj, pozostał najbiedniejszym i najbardziej zniszczonym wojną miejscem na ziemi przez kolejne cztery dekady¹³.

Problem korupcji w Afryce niektórzy porównują do zaawansowanego raka. Korupcja doprowadziła gospodarki wielu państw do ruiny. Skutki są bardzo bolesne dla najuboższych. Udział wielkich koncernów w nakłanianiu urzędników państwowych do korupcji jest wysoki. Jednak wykrycie i przedstawienie skali i rozmiaru tego typu działań jest trudne. Wśród ujawnionych, przykładowo można pokazać niektóre wydarzenia w tej sprawie.

1. 17 września 2002 kanadyjski koncern o nazwie Acres International został oskarżony w Lesoto o wręczenie łapówki w wysokości 260 000 USD, żeby podpisać kontrakt budowy tamy wartości 8 mld USD¹⁴.

¹² *Omar Bongo*, <http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/politics-obituaries/5478816/Omar-Bongo.html> [30.10.2010].

¹³ *Omar Bongo – Gabon's Ruler For Decades*, <http://allafrica.com/stories/200906150377.html> [5.11.2010].

¹⁴ *Graft in Africa: Where Does the Buck Stop?*, <http://www.africanexecutive.com/modules/magazine/articles.php?article=4156> [5.11.2010].

2. Jeden koncern szwajcarski oraz jeden włoski zostały oskarżone o wręczenie łapówki Tymczasowemu Rządowi Somalii, za jej podpisanie umożliwiając przerzucenie toksycznych odpadów z ich fabryk.

3. W 2002 roku koncern z USA o nazwie Halliburton został oskarżony o wręczenie łapówki w wysokości 180 mln USD, celem podpisania kontraktu gazowego wartości 10 mld USD.

Formalnie korupcja w Afryce nie jest legalna, ale jest widoczna, mniej lub więcej, w każdej sferze życia społecznego na tym kontynencie. Korupcja pogłębia biedę, której ofiarami padają głównie osoby z najbiedniejszych warstw społeczeństwa.

Wyniki badań z 69 państw z udziałem 55 tys. osób, które zostały przeprowadzone w 2005 roku przez Gallup International, wykazują szeroką skalę korupcji w Afryce. Na zadane pytanie, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy ktokolwiek z członków rodziny wręczył komuś łapówkę od 11 do 30% mieszkańców Etiopii, Ghany, Nigerii, Togo, Kenii i Senegalu odpowiedziało na to pytanie twierdząco. Natomiast w Kamerunie wskaźnik ten wynosił 31–50%¹⁵.

W 2003 roku suma wręczonych łapówek w Kamerunie, Ghanie i Nigerii według badań wynosi 20% PKB; w Kenii i Togo wynosi 10–20% PKB. Wśród najbardziej skorumpowanych instytucji wymieniono: policję – 4,4%, partie polityczne – 4,2%, urząd celny – 4,0% i parlament – 3,8%¹⁶.

Według źródeł Unii Afrykańskiej, korupcja kosztuje kontynent afrykański blisko 150 mld USD rocznie. Korupcja jest przeszkodą dla demokracji, poza tym pozbawia praw korzystania z dobrodziejstw jakie przysługują obywatelom na równych zasadach. Koszty towarów są wyższe o 20%, co może być bezpośrednią przyczyną stagnacji gospodarczej. Według szacunku, powstrzymanie lub zmarnotrawie-

¹⁵ *Transparency International, Global Corruption Barometer*, http://www.transparency.org/news_room/latest_news/press_releases/2005/09_12_2005_barometer_2005 [4.11.2010].

¹⁶ *Ibidem*.

nie gospodarki z powodu działań korupcji wynosi aż 25% PKB kontynentu afrykańskiego. Badanie przeprowadzone przez *African Development Bank* stwierdza, że z powodu korupcji utrata dochodu państw w formie podatku sięga 50% PKB, który jest porównywalny do całości długów zagranicznych niektórych państw afrykańskich. Według badań, osoby z najniższym dochodem przeznaczyły przeciętnie 2% swojego dochodu na łapówkę, podczas gdy względnie bogatsi mieszkańcy przeciętnie przeznaczyli 0,9% swojego dochodu na ten sam cel¹⁷.

Działalność banków szwajcarskich w samych państwach zachodnich jest głośno krytykowana. Praktyka tych banków zachęca do korupcji i prania brudnych pieniędzy pochodzących z Afryki. Wiele państw rozwijających się straciło niewyobrażalne sumy. Afryka jest najbardziej poszkodowanym kontynentem po tym względem, brakuje szkół, szpitali, dróg, elektryczności, czystej wody, komunikacji itd. Wobec tego skradzione potrzebującym ogromne pieniądze są aktem niewytłumaczalnym, a co dopiero współpraca w zabezpieczaniu kradzionych pieniędzy. Szacuje się, że 35% ogólnoswiatowych tajnych kont prywatnych znajduje się w tych bankach¹⁸.

Co roku, poczynając od roku 2000, państwa najbogatsze przeznaczają około 100 mld USD na cele rozwojowe dla państw biednych, w tym około 10 mld dla Afryki. Natomiast w różnych formach korupcji, od wszystkich państw rozwijających się, około 900 mld USD trafia do państw bogatych ze Szwajcarią na czele, w tym 150 mld USD tej sumy pochodzi z Afryki¹⁹. To pokazuje, że Afryka o wiele lepiej poradziłaby sobie sama, gdyby jej przywódcy mieli „czyste ręce”, a kontrola międzynarodowa nad praniem brudnych pieniędzy została radykalnie poprawiona.

¹⁷ *Corruption Risk Analysis in Southern Africa*, http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2007/nis_africa [5.11.2010].

¹⁸ *Switzerland: A Parasite Feeding on Poor African and Third World Countries?*, <http://www.mathaba.net/news/?x=622596> [7.11.2010].

¹⁹ *Ibidem*.

Wydatki na obronność

Priorytet sektora obronnego jest jedną z przyczyn powiększania biedy w Afryce. Co roku na ten cel przeznaczane są ogromne środki finansowe. Natomiast na cele rozwoju społecznego zwraca się już mniej uwagi. Takie działanie obciąża obywateli i jednocześnie hamuje ogólny rozwój społeczeństwa.

Tabela 3

Wydatki militarne w miliardach dolarów (USD), według regionu w Afryce w latach 1988–2004

Rok	Afryka	Afryka Subsaharyjska	Afryka Północna
1988	14,0	10,5	3,5
1989	14,3	10,7	3,6
1990	14,7	11,1	3,6
1991	13,1	9,4	3,7
1992	12,1	8,0	4,1
1993	14,3	9,9	4,3
1994	13,7	9,0	4,7
1995	12,8	8,3	4,5
1996	12,4	7,7	4,7
1997	13,0	7,8	5,2
1998	13,8	8,3	5,4
1999	19,1	14,0	5,1
2000	17,1	12,0	5,5
2001	17,6	11,1	6,5
2002	18,6	12,1	6,5
2003	18,5	11,7	6,8
2004	17,6	13,4	7,4

Źródło: *World and Regional Military Expenditure*, <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/resultoutput/worldreg2010> [9.11.2010].

Analizy dokonane do tej pory nie wykazały precyzyjnie rozmiaru wydatków na obronność w Afryce. Ten problem wynika z różnych przyczyn²⁰:

1. Informacje na temat wydatków na obronność są celowo ukrywane; tam gdzie są jawne, istnieje wielkie prawdopodobieństwo co do ich niewiarygodności.

2. Niektóre państwa nie są chętne do ujawnienia rozmiaru wydatków w celu ukrycia przed potencjalnymi wrogami.

3. Państwa ukrywają rzeczywiste tendencje wzrostu wydatków militarnych przed swoimi obywatelami, celem zapobiegania ewentualnym protestom.

W związku z tym w większości przypadków badacze nie są w stanie wykazać prawdziwych danych i opierają się na danych oficjalnych rozpowszechnianych przez państwa²¹.

W 2009 roku w Afryce wydatki na cele wojskowe wynosiły 27,4 mld USD, to jest 6,5% więcej niż poprzedniego roku (2008). Przed wszystkim tendencja wzrostowa wydatków na wojsko jest najbardziej zauważalna w państwach wydobywających ropę naftową, jak Angola, Czad i Nigeria.

Angola w 2009 roku przeznaczyła na ten cel 3,2 mld USD; wzrost o 19% od 2008 roku i 40% od 2000 roku. W Czadzie w 2009 roku wydatki na cele wojskowe wynosiły 436 mln USD. Ten wskaźnik jest niższy w porównaniu do 2008 roku, ale w rzeczywistości jest to sześć razy więcej niż w 2005 roku.

W 2009 roku Nigeria oficjalnie przeznaczyła 1,5 mld USD na cele wojskowe, tj. 4% więcej niż w 2008 roku. Natomiast wskaźnik wzrostu jest o 101% większy niż w 2000 roku²².

²⁰ W. Omitoogun, *Military Expenditure Data in Africa: A Survey of Cameroon, Ethiopia, Ghana, Kenya, Nigeria and Uganda*, Oxford University Press, Oxford – New York 2003, s. 4.

²¹ W. Omitoogun, *Military Expenditure and Conflict in Africa...*, op. cit., s. 2.

²² *SIPRI Yearbook 2010: Armaments, Disarmament and International Security*, Oxford University Press, Oxford – New York 2010, s. 189–191.

Wielu Afrykanów straciło życie z powodu chorób, wojen i głodu. Inni musieli uciekać przed ubóstwem, szukając lepszego życia w innych państwach. Natomiast wielu przywódców Afryki dbało tylko o siebie, doprowadzając do ruiny własne państwa oraz skazując obywateli na ubóstwo. W ten sposób panowali nad krajem często dożywno. Pomoc rozwojowa udzielana przez państwa bogatsze zasadniczo nie przyniosła efektów. Afryka jest pogrążana przez swoich przywódców. Ogromne, niepotrzebne wydatki, głównie celem zabezpieczenia przetrwania przywódców przy władzy, należy radykalnie zmienić. Afryka potrzebuje wprowadzenia mechanizmów kontroli finansów publicznych, respektowania praworządności i ukarania skorpumpowanych urzędników państwowych. Umacnianie systemów kontroli na szczeblu krajowym jak i ogólnie międzynarodowym może doprowadzić do poprawy sytuacji.

BIBLIOGRAFIA

- \$140 billion stolen from Africa*, http://kenya.rcbowen.com/talk_old/viewtopic.php?id=149386.
- Adusei A., *Hiding Africa's Looted Funds: Silence of Western Media*, <http://www.modernghana.com/news/207688/1/hiding-africas-looted-funds-silence-of-western-med.html>.
- Africa Reportedly Loses Annually 25% of the Total GDP« to Corruption, http://www.biyokulule.com/view_content.php?articleid=2312.
- Corruption Risk Analysis in Southern Africa*, http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2007/nis_africa.
- EFFORT and The TPLF Business Empire*, http://www.ginbot7.org/Statement/Effort_TPLF_business_Empire.htm.
- EFFORT and The TPLF Business Empire*, <http://abbaymedia.com/News/?p=2683>.
- Hinterseer K., *The political economy of money laundering in a comparative legal context*, Kluwer Law International, New York 2002
- Graft in Africa: Where Does the Buck Stop?*, <http://www.africanexecutive.com/modules/magazine/articles.php?article=4156>.

- <http://ojombo.com/v2/2010/10/03/looted-money-discovered-in-foreign-banks/>
- Kofele-Kale N., *The International Law of Responsibility for Economic Crimes: Holding State Officials Individually Liable for Acts of Fraudulent Enrichment*, Ashgate Publishing, Aldershot 2006.
- National Integrity Systems Transparency International Country Study Report Nigeria 2004*, http://info.worldbank.org/etools/ANTIC/docs/Resources/Country%20Profiles/Nigeria/TransparencyInternational_NIS_Nigeria.pdf.
- Omitoogun W., *Military Expenditure and Conflict in Africa*, „DPMN Bulletin” July 2001 Vol. 8, No. 1.
- Omitoogun W., *Military Expenditure Data in Africa: A Survey of Cameroon, Ethiopia, Ghana, Kenya, Nigeria and Uganda*, Oxford University Press, Oxford – New York 2003.
- Omar Bongo*, <http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/politics-obituaries/5478816/Omar-Bongo.html>.
- Omar Bongo – Gabon’s Ruler For Decades*, <http://allafrica.com/stories/200906150377.html>.
- Poluha E., *The Power of Continuity: Ethiopia through the Eyes of its Children*, Nordic Africa Institute, Uppsala 2004.
- SIPRI Yearbook 2010: Armaments, Disarmament and International Security*, Oxford University Press, Oxford – New York 2010.
- Switzerland: A Parasite Feeding on Poor African and Third World Countries?*, <http://www.mathaba.net/news/?x=622596>.
- Systems Transparency International Country Study Report Nigeria 2004*, <http://info.worldbank.org/etools/ANTIC/docs/Resources/Country%20Profiles/Nigeria/TransparencyInternational>.
- Transparency International, Global Corruption Barometer*, http://www.transparency.org/news_room/latest_news/press_releases/2005/09_12_2005_barometer_2005.
- World and Regional Military Expenditure*, <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/resultoutput/worldreg2010>.
- Zambia’s Ex-President Chiluba Acquitted*, <http://www.thefirstpost.co.uk/52393,news-comment,news-politics,zambias-ex-president-frederick-chiluba-acquitted>.

FIGHTING POVERTY, CORRUPTION AND PRIORITY OF DEFENCE: THE DILEMMA OF CONTEMPORARY AFRICA

SUMMARY

Africa is one of the richest continents in natural resources, and yet its people are the poorest on this planet. The causes of poverty in Africa are based on various factors. The main cause is the lack efficient management of public property by corrupt and irresponsible leaders. Unfortunately it's a continent where government authorities enjoy luxury life and ordinary citizens starve. Every year Africa loses 148 billion USD because of corruption. National property is treated as the private ownership by many African leaders. Mostly leaders focus on how to safeguard, prolong their span of reign and keep their private interest. Resources are mostly diverted for the building of complex security systems, such as military, police and secret security services which is consider as their top priority. Military expenditure and political corruption have direct or indirect effect on poverty. African leaders and their allies in the Western world, banking systems which save looted money from Africa are partly responsible for the enlargement of poverty in Africa.

Eradication of poverty in Africa declared by many African countries, seems to be unrealistic. Exploitation of national treasure by leaders for their private purposes, could be considered as the series problem for the development of Africa. This Article tries to analyze relations between eradication of poverty, political corruption and priority given for military expenditure by African rulers to safeguard their own interests ignoring all inclusive national development.